

**ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ ТА ЩОДЕННИКОВИЙ ДИСКУРСИ:
ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ВИМІРИ**DOI: <https://doi.org/10.12958/2227-2631-2026-1-53-112-126>**Світлана Ігнат'єва,***кандидат філологічних наук, доцент,**професор кафедри філології та мовної комунікації**Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2217-4610>

У статті подано зіставну характеристику щоденникового і публіцистичного дискурсів у лінгвопрагматичних вимірах. Визначено мовні стратегії й тактики репрезентації авторського «я», особливостей взаємодії адресанта й адресата, а також засоби вираження суб'єктивної оцінки та комунікативних інтенцій у текстах різних типів. Дослідження, здійснене на матеріалі українського щоденникового дискурсу Олесь Гончара, Івана Чендея, Олександра Довженка, Олесь Волі; публіцистичного – Миколи Жулинського, Павла Мовчана, Світлани Єрмоленко, Оксани Забужко спрямоване на з'ясування принципів відмінностей між щоденниковим і публіцистичним дискурсами.

Сфокусовано увагу на письменницькій публіцистиці, яка постає потужним каталізатором суспільного діалогу: пробуджує інтерес до актуальних проблем, провокує дискусії, розкриває багатогранність думок і вчить суспільство чути одне одного. З'ясовано, що публіцистичне слово письменника є ефективним засобом пожвавлення суспільної комунікації, оскільки здатне не лише порушувати гострі питання, а й ініціювати розлогий діалог, впливаючи на формування громадської свідомості. Воно виходить за межі суто літературного явища й функціонує як соціокультурний чинник, що формує суспільні настрої та ціннісні орієнтири. Натомість наголошено, що щоденниковий дискурс фіксує інтимний вимір авторської свідомості, віддзеркалює еволюцію думок, переживань і світоглядних установок діариста-митця. Також він є цінним джерелом для дослідження індивідуального стилю, мовної особистості, внутрішніх мотивацій творчості та прихованих смислових доміант публіцистичних текстів.

Доведено, що діаруш дає змогу простежити, як особистий досвід трансформується у публічне висловлювання, а внутрішня рефлексія – у суспільно значеннєву позицію. У результаті аналізу було виявлено, що для щоденникового дискурсу властива автоадресованість та рефлексивність, для публіцистичного – соціальна орієнтація та вплив на масову аудиторію. Публіцистика належить до переконувального типу дискурсу, підґрунтям якого є вербальна взаємодія суб'єктів комунікації, спрямована на реалізацію авторської інтенції впливу та переконання. У щоденниковому дискурсі авторське «Я» постає доміантним

смісловим ядром тексту, оскільки саме воно організовує його зміст і структуру. Щоденниковий запис є простором безпосереднього самовираження автора, де домінує індивідуальна перспектива бачення подій, переживань і оцінок. Однією з визначальних ознак такого дискурсу постає саморефлексія – зосередженість діариста на власних думках, емоційних станах і внутрішніх переживаннях.

Ключові слова: лінгвопрагматика, публіцистичний дискурс, щоденниковий дискурс, комунікативний вектор, прагматичні виміри.

Ihnatieva Svitlana. Publicist and diary discourse: linguopragmatic dimensions

The article proposes comparative characteristics of diary and journalistic discourse in linguopragmatic dimensions. The linguistic strategies and tactics of representing the author's «I», the features of the interaction between the addressee and the addressee, as well as the means of expressing subjective assessment and communicative intentions in texts of various types are determined. The research, carried out on the material of the Ukrainian diary discourse of Oles Honchar, Ivan Chendei; journalistic – Mykola Zhulynsky, Pavlo Movchan, Svitlana Yermolenko, Oksana Zabuzhko, is aimed at clarifying the fundamental differences between diary and journalistic discourses.

The focus is on literary journalism, which acts as a powerful catalyst for social dialogue. It raises awareness of current issues, provokes discussions, reveals the diversity of opinions, and teaches society to listen to each other. It has been found that the journalistic word of a writer is an effective means of revitalizing social communication, as it is capable not only of raising acute issues, but also of initiating a broad dialogue, influencing the formation of public consciousness. It goes beyond the boundaries of a purely literary phenomenon and functions as a socio-cultural factor that shapes public sentiment and value orientations.

Keywords: linguopragmatics, journalistic discourse, diary discourse, communicative vector, pragmatic dimensions.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Вступ. Публіцистичний і щоденниковий дискурси становлять важливий об'єкт сучасних мовознавчих і літературознавчих студій, оскільки репрезентують різні моделі інтерпретації дійсності – суспільно зорієнтовану та індивідуально-рефлексивну. Їхній аналіз у межах наукової статті дає змогу простежити специфіку авторської позиції,

комунікативні стратегії, мовностилістичні засоби впливу та механізми формування смислів.

Письменницька публіцистика постає потужним каталізатором суспільного діалогу: вона пробуджує увагу до актуальних проблем, провокує дискусії, розкриває багатогранність думок і вчить суспільство чути одне одного. Публіцистичне слово письменника є ефективним засобом поживлення суспільної комунікації, оскільки здатне не лише порушувати гострі питання, а й ініціювати розлогий діалог, впливаючи на формування громадської свідомості. Воно часто виходить за межі суто літературного явища й функціонує як соціокультурний чинник, що формує суспільні настрої та ціннісні орієнтири.

Натомість щоденниковий дискурс фіксує інтимний вимір авторської свідомості, віддзеркалює еволюцію думок, переживань і світоглядних установок митця. У науковій перспективі він є цінним джерелом для дослідження індивідуального стилю, мовної особистості, внутрішніх мотивацій творчості та прихованих смислових домінант публіцистичних текстів. Щоденник дає змогу простежити, як особистий досвід трансформується у публічне висловлювання, а внутрішня рефлексія – у суспільно значущу позицію.

Загалом зіставлення публіцистичного та щоденникового дискурсу у межах наукового дослідження відкриває можливість комплексного аналізу взаємодії приватного й публічного, особистісного й соціального, інтимного й декларативного. Такий підхід поглиблює розуміння ролі мовної особистості письменника-публіциста й діариста у формуванні суспільної думки та окреслює перспективи подальших дискурсивних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Український щоденниковий і публіцистичний дискурси активно досліджують в українських мовознавчих, літературознавчих, журналістикознавчих студіях, зосереджуючись на його впливі на громадську думку, прагмалінгвістичних параметрах, суспільно-політичній лексиці та функціях переконання. О. Мосейчук характеризує публіцистичний дискурс із політико-ідеологічною акцентуацією подання матеріалу, виразною соціальною оцінністю та чітко репрезентованою авторською позицією. Його прагматична спрямованість на адресата реалізується через добір експресивних мовних засобів, що забезпечують впливовий потенціал тексту (Мосейчук, 2012). Учений вказує на функцію впливу в межах публіцистичного дискурсу, яка полягає в тому, що засоби масової інформації не лише інформують адресата, а й імпліцитно орієнтують його щодо способу інтерпретації повідомлюваного, впливають на формування висновків і прийняття рішень. З цією метою використовують непрямі номінативні засоби та синтаксичні конструкції, здатні опосередковано впливати на свідомість реципієнта (Мосейчук, 2012, с. 173). Водночас спостерігається зростання ролі засобів масової інформації у фіксації суспільних трансформацій – у політичній,

соціально-економічній, культурній та інших сферах – а також у конструюванні та легітимації етичних норм, формуванні світоглядних орієнтирів і визначенні пріоритетів, зокрема в галузі державної мовної політики.

Я. Брухаль у роботі «Комунікативний підхід до вивчення публіцистичного дискурсу» узагальнює особливості публіцистичного дискурсу, до основних його ознак відносить: 1) репрезентацію та інтерпретацію дійсності; 2) регулятивний вплив на діяльність адресатів (зокрема спонукання чи обмеження); 3) вплив на свідомість (навіювання, переконання); 4) оцінювання та прогнозування соціальних процесів (Брухаль, 2014, с. 27). К. Разумна проаналізувала підходи до визначення та тлумачення поняття публіцистичного дискурсу. Особливу увагу приділила встановленню характерних ознак та лексичних особливостей англійського публіцистичного дискурсу (Разумна, 2018). Прагмалінгвістичні параметри публіцистичного дискурсу вивчали Л. Ліпич, Н. Павлик. Дослідниці проаналізували й узагальнили сучасні концепції щодо тлумачення публіцистичного дискурсу, схарактеризували його основні ознаки; визначили дискурсивні властивості публіцистичного мовлення; виявили і класифікували комунікативно-прагматичні компоненти медійного тексту; систематизували і формалізували прийоми мовного впливу на реципієнта в межах публіцистичного дискурсу в нерозривному зв'язку з його функціями (Ліпич & Павлик, 2024). С. Ігнат'єва у роботі «Вербалізація концепту «ЗЕМЛЯ» в публіцистичному дискурсі Олеся Гончара» характеризує письменницьку публіцистику не лише як чинник формування громадської думки, а й важливе джерело інтелектуальних рефлексій, які віддзеркалюють стан суспільного розвитку та його перспектив. Вона наголошує на думці, що публіцистика письменника-класика, громадського діяча Олеся Гончара становить потужний дискурсивний інструмент для осмислення суспільного життя, позначений виразною авторською ідентичністю, неповторною комунікативною стратегією, особливими механізмами інтерпретації соціально значущих проблем (Ігнат'єва, 2025). Дослідники вивчають його як мовленнєву діяльність, що поєднує логічність із емоційністю.

Щоденниковий дискурс становить особливу дискурсивно-жанрову форму епістолярного стилю, що функціонує як засіб фіксації суб'єктивного досвіду, внутрішніх переживань та хронологічного перебігу подій, що зазвичай межує із літературно-побутовим жанром. Він характеризується високою комунікативною інтенційністю, відвертістю та інтимністю, відображаючи особистість автора. К. Радаєва у статті «Письменницький щоденник у жанровостильовому аспекті» вказує на синкретизм письменницького щоденника, що є органічним синтезом документально-художнього й публіцистичного начал. Публіцистика «несе на собі відбиток авторського художнього стилю, а літературна критика є компонентом документальної прози» (Радаєва,

2011, с. 224). У праці С. Ігнат'євої, присвяченій щоденниковому дискурсу, зокрема «Дискурсеми агресивності в українському щоденниковому дискурсі» (Ігнат'єва, 2022), дослідниця розглядає мовленнєву агресію як явище, що ґрунтується на маніпуляції свідомістю адресата інформації й не завжди має виразно суб'єктивний чи упереджений характер. Вона постає як особливий тип мовленнєвої поведінки діариста, у якому внутрішня структура текстових повідомлень виконує функцію передачі інтолерантного змісту. Такий дискурс охоплює широкий спектр і спеціалізованих, і неспеціалізованих інвектив, що репрезентують мовні засоби вербальної агресії (Ігнат'єва, 2022, с. 39). Т. Космеда розглядає письменницькі щоденники як психолінгвістичне явище, що вирізняється з-поміж різновидів цього жанру своєю мотивацією (Космеда, 2012, с. 152). Спираючись на дослідження польського вченого П. Родак, вона виокремлює екзистенційні (людські) і творчі мотивації. Із цим тісно пов'язане явище «потреби писати», що виникає тоді, коли зовнішні чи внутрішні чинники обмежують митця у можливості повноцінної творчості (Космеда, 2012, с. 152). Отже, письменницький діаріуш варто розглядати насамперед як продукт творчого процесу, а вже потім – як форму фіксування життєвих подій. М. Степаненко, Л. Дейна лінгвістичний аспект дослідження щоденників майстрів слова пов'язують із реалізацією творчої мотивації, зі специфікою авторського мовлення, указуючи на те, що діаріуш обов'язково підпорядкований авторській ідеї, меті, яку реалізують наведені в ньому документальні свідчення, фрагменти діалогів, спогади тощо (Степаненко & Дейна, 2018, с. 72). Т. Ліштаба та Т. Огаренко проаналізували жанрові закономірності щоденникового тексту, визначили його лінгвостилістичні ознаки. Дослідниці встановили, що точність і стислість викладу в інформаційному жанрі зумовлюється, перш за все, функціонуванням нейтральної суспільно-політичної лексики та виявили ті мовні засоби, які сприяють посиленню загальної експресивності щоденникового тексту (Ліштаба & Огаренко, 2022).

У науковій розвідці С. Шабат-Савки «Щоденниковий дискурс Олександра Довженка: інтенційний обшир і синтаксування» проаналізовано щоденник як окрему дискурсивно-жанрову форму епістолярного стилю української мови, що має історико-культурну та естетичну цінність, репрезентує психоментальний простір мовної особистості, спектр емоційно наснажених суб'єктивно-авторських інтенцій, формує багатогранність письменницького ідіостилу (Шабат-Савка, 2024). З опертям на просторово-часовий континуум «Щоденника» Олександра Довженка досліджено присутні жанрові ознаки й тематично-змістове наповнення щоденника, обстежено тяглість наукових пошуків щодо його лінгвістичної природи. Багатий ілюстративний матеріал дав змогу мовознавиці обґрунтувати думку про амбівалентний характер щоденника Олександра Довженка – знакової постаті України ХХ ст.

Мета дослідження – проаналізувати прагматичний потенціал щоденникового та публіцистичного дискурсів і з'ясувати механізми реалізації авторської інтенції в межах приватної та публічної комунікації.

Методи дослідження. Порівняльна характеристика прагматичного потенціалу щоденникового та публіцистичного дискурсів передбачає аналіз їхньої комунікативної спрямованості, впливу на адресата та способи реалізації мовленнєвих стратегій. Для дослідження застосовано комплексний підхід, поєднуючи якісні: дискурс-аналіз, інтерпретаційний, прагмалінгвістичний та порівняльний методи. Зокрема, *дискурс-аналіз* уможливує виявити комунікативні стратегії та тактики автора, визначити його прагматичні інтенції, а також проаналізувати контекст створення тексту – історичний, соціальний, культурний. *Прагмалінгвістичний аналіз* у дослідженні спрямований на виявлення мовленнєвих актів: ствердження, оцінка, заклик, критика; імпліцитних смислів; засобів вираження суб'єктивної модальності; категорій оцінності та експресивності. *Порівняльний метод* дає змогу встановити спільні та відмінні риси прагматичного потенціалу обох типів дискурсу. *Інтерпретаційний метод* у дослідженні спрямований на глибинне тлумачення інтенцій діариста, реконструкцію прагматичних смислів, а також аналіз підтексту. Важливий для дослідження інтимності й внутрішнього діалогу в щоденниковому дискурсі. Особливо ефективним є *стилістичний аналіз*, яким у публіцистиці активно послуговуються як засобом впливу – риторика, повтори, заклики, у щоденнику – емоційно забарвлена лексика та індивідуальний стиль. Серед методів, які уможливають розкрити поставлену проблему, виокремлено соціолінгвістичний для визначення соціального статусу автора, історичного контексту формування дискурсу, а також цільової аудиторії. Цей метод особливо важливий для аналізу публіцистичного дискурсу, який функціонує у публічному просторі.

Виклад основного матеріалу. Одним із ключових напрямів соціально-прагматичного аналізу публіцистичного дискурсу є вивчення специфіки його конструювання в конкретній соціокомунікативній ситуації, що передбачає функціонально доцільне використання мовних ресурсів відповідно до соціальної орієнтації адресата. Саме публіцистичному дискурсу, суб'єкт якого виконує репрезентативну соціальну функцію – вираження інтересів соціуму – належить провідна роль у сучасному інформаційному просторі (Мосейчук, 2012, с. 174). Прагматичний аспект публіцистичного тексту безпосередньо корелює з його соціальною функцією – здійсненням інформаційно-ідеологічного впливу на масову аудиторію. Для цього типу дискурсу характерна концептуалізована авторська позиція, що реалізується через систему стратегій і тактик мовленнєвого впливу. Очікуваним результатом є реакція адресата, співвіднесена з авторськими інтенціями. Дослідники підкреслюють, що публіцистичний дискурс функціонує як середовище систематичного поширення повідомлень серед численних

розосереджених аудиторій із метою формування, трансформації або корекції оцінок, переконань, установок і моделей поведінки шляхом передачі прагматично зорієнтованої інформації (Мосейчук, 2012, с. 174). Щоденник належить до персонального типу дискурсу, в основі якого лежить приватна форма комунікації з домінуванням егоцентричної мовної організації. Його визначальними рисами є автокомунікація, саморефлексія та фіксація індивідуального досвіду, яку реалізують через внутрішній монолог і суб'єктивно-оцінне осмислення дійсності. Така форма письма зумовлена передусім потребою мовної особистості діариста в самоідентифікації та саморегуляції.

У щоденнику домінують експресиви й рефлексивні акти, у публіцистиці – директиви, оцінні конструкції, апелятивні форми.

Отже, важливими прагматичними вимірами щоденникового дискурсу є самоідентифікація автора; терапевтична функція; конструювання особистісної пам'яті; формування індивідуальної картини світу. У сучасному українському контексті, особливо в умовах війни, щоденниковий дискурс набуває додаткової функції – свідчення епохи, перетворюючись на документ особистого досвіду.

Серед прагматичних вимірів публіцистичного дискурсу важливо вказати на формування громадської думки; мобілізацію аудиторії; соціальну оцінку подій; ідеологічний вплив; конструювання національного наративу. Прагматичний потенціал публіцистики полягає у її здатності поєднувати інформацію з оцінкою, що створює ефект переконання. Спільними для обох типів дискурсу є оцінність, актуальність подій, стійка авторська позиція, можливість трансформації у напрямку щоденник – публіцистика.

Розглянемо суттєві відмінності щоденникового й публіцистичного дискурсів. Однією із важливих диференційних ознак є комунікативний вектор щоденникового і публіцистичного дискурсів, який зумовлений специфікою їхніх прагматичних установок та адресатної спрямованості. У щоденниковому дискурсі комунікативний вектор переважно має інтроспективний характер, оскільки комунікація спрямована на внутрішній світ автора. Адресатом у цьому випадку зазвичай постає сам автор або умовний, потенційний читач. Основна мета полягає у саморефлексії, фіксації особистих переживань, осмисленні подій та формуванні індивідуального досвіду. Така комунікація характеризується високим рівнем суб'єктивності, спонтанності та емоційної насиченості, що зумовлює перевагу експресивних та оцінних мовних засобів, наприклад, *Я бачив людство. Від Португалії й до Японії, від Едмонтона і до Таїланду та островів Індонезії – все щедро мені Бог показав... І всюди (будь-якої раси) людина – прекрасна!.. Хоча всюди життя її минає в постійній тяжкій боротьбі Добра зі Злом* (Гончар, 2008, с. 9); *Догавкалися... Довели!.. Докерувалися!.. Доінтригували... Досварилися! Хай з нас тепер сміється обиватель і міщанин! Хай у нас тикає своїм брудним пальцем!* (Чендей, 2021, 1, с. 222); *Всього лише спритне і таке*

ж нахабно настирливе заробляння грошей, вірніше – вигрібання грошей з державної казни взамін на мотлох словесний (Чендей, 2021, 2, с. 376). Авторське «Я» виступає центральним організувальним принципом тексту, оскільки саме через індивідуальну перспективу автора здійснюється фіксація та інтерпретація подій і явищ, наприклад, *Людське життя. Я бачив, як у червні квітує степ асканійський. Бачив місячну доріжку на морі, що простелилась удалеч, в античність. Чув мільйон весняних солов'їв, що шаленіли, витьохкуючи у вечірніх кончівських левадах. Я знав години й літа натхнення. Я – жив!* (Гончар, 2008, с. 275); *Людина – її тіло помирає, але вона, людина, залишається живою своїми ділами, живою тим, що доброго вона залишила для своїх співвітчизників* (Чендей, 2021, 1, с. 48). Характерною ознакою такого типу дискурсу є саморефлексія, що виявляється в зосередженості автора на власних думках, емоціях та внутрішніх переживаннях. Фіксуючи події, автор водночас інтерпретує їх, вступаючи у внутрішній діалог із самим собою. Це зумовлює високий рівень суб'єктивності, інтимності та психологічної глибини щоденникового письма, наприклад, *Невже для мене перекриті дороги планети? А я їх так любив... Цвіли мені сади Словаччини. Блукав по нічному Парижу... Чув гуркіт Атлантики на магелланових берегах, поставили переді мною стрімкі фантоми Нью-Йорка... Пекло мене сонце Джакарти, летіли навстріч автостради Японії* (Гончар, 2008, с. 192).

Разом з тим у публіцистичному дискурсі комунікативний вектор має соціально спрямований і зовнішній характер, оскільки його головною метою є вплив на масову аудиторію, формування громадської думки та актуалізація суспільно значенневих проблем, наприклад: *Мова мстива: будь-яка наруга над нею призводить до душевної ущербності. Звуження сфери вжитку мови – це звуження сфери духовності, це деградація, це, зрештою, зубожіння Всесвіту* (Мовчан, 2022, с. 46). Тут адресат є колективним і чітко окресленим, що і зумовлює продуману організацію тексту, аргументованість викладу та використання різноманітних мовностилістичних засобів впливу. Публіцистичний дискурс поєднує інформативну, оцінну та впливову функції, завдяки чому забезпечує активну взаємодію автора з аудиторією, наприклад: *Гноблення однієї мови іншою – це кричуще порушення світобудови. Мовна дискримінація зумовлює й соціальну, й моральну дискримінацію. Панівна мова починає субординуватися* (Мовчан, 2022, с. 36).

Згалом комунікативний вектор щоденникового дискурсу спрямований переважно на внутрішню комунікацію та самовираження автора, тоді як публіцистичний дискурс орієнтований на зовнішню комунікацію та суспільний вплив, що визначає відмінності у їхніх прагматичних настановах, структурній організації та мовному оформленні. На відміну від публіцистичного дискурсу, де авторська позиція зорієнтована передусім на вплив на адресата, у щоденниковому

дискурсі авторське «Я» постає домінантним смисловим ядром тексту. Тут провідну роль відіграє саморефлексія – процес внутрішнього осмислення власного досвіду, емоцій і переживань. Щоденниковий запис функціонує як форма внутрішнього діалогу, у якому автор одночасно виступає і суб'єктом висловлення, і об'єктом рефлексії. Див. Табл. 1.

Табл. 1. Порівняльна характеристика щоденникового і публіцистичного дискурсів

Критерій	Щоденниковий дискурс	Публіцистичний дискурс
Комунікативна природа	Інтрапсихічна (автокомунікація)	Соціально орієнтована
Адресат	Автор реальний / уявний	Масова аудиторія
Мета	Саморефлексія, фіксація переживань, осмислення досвіду	Вплив на громадську думку, інформування, переконання
Ступінь суб'єктивності	Максимально суб'єктивний	Поєднання суб'єктивності й суспільної позиції
Темпоральність	Синхронна (події «тут і тепер»)	Актуальна, соціально значуща
Стиль	Розмовний, інтимний, фрагментарний	Оцінний, аргументативний, риторичний
Жанри	Особистий щоденник, онлайн-щоденник, воєнний щоденник	Стаття, есе, репортаж, колонка

Ще одна особлива відмінність щоденникового і публіцистичного дискурсів стосується рівня відповідальності наратора. Щоденниковий дискурс характеризується відносно індивідуалізованим рівнем відповідальності, оскільки первинно орієнтований на приватну комунікацію. Діарист фіксує власні думки, емоції, переживання та інтерпретації подій, що зумовлює високий ступінь суб'єктивності викладу. Відповідальність у цьому випадку має переважно етично-особистісний характер і пов'язана з автентичністю самовираження, щирістю самооцінки та внутрішньою рефлексією автора, наприклад, *Як багато спільного мають між собою індійська філософія і вчення Вернадського. Дві духовні вершини людства, вони – найближчі до Бога, до універсальної сутності Буття* (Гончар, 2008, с. 255); *Бо коли я беруся за якесь діло в слові, то знаю, що тут уже знаю і можу все* (Чендей, 2021, 2, с. 377).

Навіть за умови потенційної публікації щоденникових записів їхня комунікативна природа зберігає риси інтимності та внутрішнього діалогу, що послаблює вимогу до фактичної верифікації інформації, але водночас підсилює значення індивідуальної позиції автора, наприклад, *Слухаю Моцарта, Сен-Санса, «Вокаліз» Рахманінова у виконанні*

української співачки Вікторії Лук'янець... Ось вони, вершини людського генія! І чого варті в порівнянні з ними і музичний, і літературний наш зарозумілий, псевдозначущий, далекий від справжньої духовності «авангард», претензійний, вимучений «модерн»... (Гончар, 2008, с. 523); Тут я пан і владар – нічого немає такого, щоб не підкорилося мені, коли захочу я. Інакше: моє поле ширше, моя борозна глибша, мій засів певніший! Господар я! Пан я! Він, отой вчений, слуга лишень... Бо те, що може він, можуть й інші. Що можу я, то вже можу тільки я один (Чендей, 2021, 2, с. 377).

Натомість публіцистичний дискурс передбачає високий рівень соціальної та комунікативної відповідальності, що зумовлено його публічним характером і орієнтацією на широку аудиторію, наприклад, Багатом українським політикам і урядовцям не судилося усвідомити, що доля дарує унікальний шанс стати великим не завдяки багатству і почесням, бо це неможливо, а завдяки звершенню свого національного обов'язку (Жулинський, 2012, с. 40). Автор публіцистичного тексту виступає активним учасником суспільного діалогу, а тому несе відповідальність за достовірність фактів, обґрунтованість оцінок, коректність аргументації та потенційний вплив на громадську думку, наприклад: Миколі Вінграновському боліло Слово. Не в значенні творчого слова, коли поет шукає те єдине, неповторне слово, яке має передати індивідуальний образ, ту таїну, що відкрилася тільки творцеві (Єрмоленко, 2012, с. 49). Такий тип дискурсу функціонує у сфері суспільно значущої інформації, що передбачає дотримання певних етичних і професійних норм, а також усвідомлення наслідків мовленнєвого впливу, наприклад: Щоб бути відчитаною, поезії Калинця сьогодні конче потрібен драгоман-тлумач: із української первозданної – на українську «постмодерну» (точніше, «пост-без-модерну»: з європейським перешумілим аналогом тільки й спільного, що втрата больової чутливості, але в нас це не від «перегодованості» культурою, а, навпаки, від її браку...) (Забужко, 2012, с. 52) або ...наше «людство» шугонуло в самотворену «реальність другого порядку», як стратостат без підстраховки (припускаю, щось подібне мусило відбутись і в свідомості японців після Хіросіми й Нагасакі: до природи, яка один раз «зрадила», покірною перетворившись у руках людини на зброю проти осіб подібних – на виловлену смертоносну рибину, на зірване з дерева радіоактивне яблуко... (Забужко, 2012, с. 204).

Отже, рівень відповідальності в щоденниковому дискурсі переважно зосереджений у площині особистісної рефлексії автора, тоді як у публіцистичному дискурсі він набуває суспільного виміру, оскільки пов'язаний із формуванням інформаційного простору та впливом на колективну свідомість адресатів. Див. Табл. 2.

Табл. 2. Лінгвістичні особливості щоденникового і публіцистичного дискурсів

Щоденниковий дискурс:	Публіцистичний дискурс:
домінування «Я» першої особи однини	переважання «Ми» та узагальненої форми викладу
асоціативність і спонтанність	логічна структурованість і комунікативна цілеспрямованість
емоційно-експресивна, суб'єктивно забарвлена лексика	соціально й ідеологічно маркована лексика; поєднання нейтральної та експресивної лексики для впливу на адресата
фрагментарність, незавершеність синтаксичних конструкцій	аргументативні конструкції, логічна послідовність викладу
орієнтація на автоадресацію та інтроспекцію; відсутність комунікативної настанови на масовий вплив	орієнтація на масового адресата
внутрішній монолог як провідна форма викладу	зовнішньо спрямований, публічний виклад, діалог із масовим адресатом
відсутність чіткої композиційної завершеності	чітка структурованість і композиційна завершеність тексту
розмовні елементи, індивідуально-авторські мовні засоби	вживання риторичних засобів: риторичні запитання, повтори, контрасти
переважання особистісних оцінок і рефлексій без виразної настанови впливу	наявність оцінних суджень і закликів
Інтертекстуальність	

Висновки й перспективи подальших досліджень. Щоденниковий дискурс реалізує функції самовираження, рефлексії та внутрішнього осмислення життєвого досвіду автора. Його прагматична настанова полягає у фіксації особистісних переживань, інтерпретації подій індивідуального та суспільного життя, а також у формуванні авторської системи ціннісних орієнтирів. Комунікація має переважно інтроспективний характер, оскільки адресатом висловлення зазвичай виступає діарист, що зумовлює підвищену суб'єктивність і рефлексивність мовлення. Публіцистичний дискурс характеризується виразною соціальною спрямованістю та орієнтацією на широке коло адресатів. Його прагматичний потенціал реалізується через інформування, інтерпретацію та оцінювання суспільно значущих подій, а також через прагнення впливати на громадську думку. У межах цього дискурсу авторська позиція набуває публічного характеру, а мовні засоби добирають з урахуванням їхнього впливового та переконувального потенціалу, який спрямований на актуалізацію суспільних проблем, формування оцінних орієнтирів і стимулювання

публічного діалогу. Якщо щоденниковий дискурс реалізує переважно індивідуально-рефлексивний прагматичний потенціал, то публіцистичний дискурс функціонує в площині соціального впливу та публічної комунікації. Прагматичні виміри щоденникового й публіцистичного дискурсів відображають різні моделі комунікативної взаємодії: якщо щоденниковий дискурс тяжіє до індивідуально-рефлексивного осмислення досвіду, то публіцистичний спрямований на публічну інтерпретацію подій і вплив на колективну свідомість.

Прагматичний потенціал щоденникового та публіцистичного дискурсів зумовлений передусім їхньою комунікативною спрямованістю та специфікою адресованості. Щоденниковий дискурс реалізує насамперед функції самовираження, рефлексії та внутрішнього осмислення життєвого досвіду автора. Його прагматична настанова полягає у фіксації особистісних переживань, інтерпретації подій індивідуального та суспільного життя, а також у формуванні авторської системи ціннісних орієнтирів. У цьому випадку комунікація має переважно інтроспективний характер, оскільки адресатом висловлення часто виступає сам автор, що зумовлює підвищену суб'єктивність і рефлексивність мовлення.

Натомість публіцистичний дискурс характеризується виразною соціальною спрямованістю та орієнтацією на широке коло адресатів. Його прагматичний потенціал реалізується через інформування, інтерпретацію та оцінювання суспільно значущих подій, а також через прагнення впливати на громадську думку. У межах цього дискурсу авторська позиція набуває публічного характеру, а мовні засоби добирають з урахуванням їхнього впливового та переконувального потенціалу. Загалом публіцистичний дискурс спрямований на актуалізацію суспільних проблем, формування оцінних орієнтирів і стимулювання публічного діалогу.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в поглибленні лінгвопрагматичного вивчення щоденникового та публіцистичного дискурсів, а також у їх зіставному аналізі з художнім дискурсом з метою виявлення специфіки мовної репрезентації авторської свідомості та комунікативної організації тексту.

Література

- Брухаль, Я. Б. (2014). Комунікативний підхід до вивчення публіцистичного дискурсу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*. Книга 2. С. 23–28.
- Гончар, О. (2008). *Щоденники: у 3 т.* Київ : Веселка, Том 3: 1984–1995. 608 с.
- Єрмоленко, С. Я. (2012) Пророчий вірш-симфонія Миколи Вінграновського. *Рідний край*. №1 (26). С. 49–52.

- Жулинський, М. Г. (2012). Велич національного обов'язку. *Рідний край*. №1 (26). С. 39–48.
- Забужко, О. (2012). *З мапи книг і людей вибрані есе*. Кам'янець-Подільський : MeridianCzernowitz, 376 с.
- Ігнат'єва, С. Є. (2025). Вербалізація концепту «ЗЕМЛЯ» в публіцистичному дискурсі Олеся Гончара. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. Вип. 11. С. 42–47. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2025.11.7>
- Ігнат'єва, С. (2022). Дискурсеми агресивності в українському щоденниковому дискурсі. *Лінгвістика*. №2 (46). С. 39–49. DOI: <https://doi.org/10.12958/2227-2631-2022-2-46-39-49>
- Космеда, Т. А. (2012). *Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу* : монографія. Дрогобич : Коло, 372 с.
- Ліпич, В. М., & Павлик, Н. В. (2024). Прагмалінгвістичні параметри публіцистичного дискурсу. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. Вип. 5. С. 34–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2024.5.6>
- Ліштаба, Т., & Огаренко Т. (2022). Лексико-стилістичні особливості щоденникового дискурсу Володимира Винниченка. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, С. 159–165. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/28>
- Мовчан, П. (2022). *Вертикаль слова: статті, передмови, інтерв'ю* / ред. упор. М. Васюків. Київ : Ярославів Вал, 608 с.
- Мосейчук, О. М. (2012). Публіцистичний дискурс як контекст реалізації комунікативного впливу на масового адресата. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. Вип. 65. С. 174–177.
- Радаєва, К. (2011). Письменницький щоденник у жанровостильовому аспекті. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Філологічні науки* : зб. наук. пр.: у 2-х ч. Кіровоград. Вип. 96 (1). Ч. 1. С. 224–227.
- Разумна, К. А. (2018). Англійськомовний публіцистичний дискурс у дзеркалі сучасних лінгвістичних розвідок. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. № 10. С. 121–125.
- Степаненко, М., & Дейна, Л. (2018). *Суб'єктивна та об'єктивна оцінка в українському щоденниковому дискурсі* : монографія. Полтава : Дивосвіт, 268 с.
- Чендей, І. М. (2021). *Щоденники Івана Чендея*. Кн. 1 / упоряд. М. Чендей-Трещак. Ужгород : РІК-У. 639 с.
- Чендей, І. М. (2021). *Щоденники Івана Чендея*. Кн. 2 / упоряд. М. Чендей-Трещак. Ужгород : РІК-У. 688 с.

Шабат-Савка, С. Т. (2024). Щоденниковий дискурс Олександра Довженка: інтенційний обшир і синтаксування. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 37. С. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.37.11>

References

- Brukhal, Ya. B. (2014). Komunikatyvnyi pidkhid do vvychennia publitsystychnoho dyskursu [Communicative approach to the study of journalistic discourse]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Serii: Filolohichni nauky – Scientific notes of Nizhyn Mykola Gogol State University. Series: Philological sciences*, (2), 23–28 [in Ukrainian].
- Chendei, I. M. (2021). Shchodennyky Ivana Chendeia [The Diaries of Ivan Chendei]. Kn. 1 / uporiad. M. Chendei-Treshchak. Uzhhorod: RIK-U [in Ukrainian].
- Chendei, I. M. (2021). Shchodennyky Ivana Chendeia [The Diaries of Ivan Chendei]. Kn. 2 / uporiad. M. Chendei-Treshchak. Uzhhorod: RIK-U [in Ukrainian].
- Honchar, O. (2008). Shchodennyky: u 3 t. [Diaries: in 3 v.]. Kyiv: Veselka. Vol. 3: 1984–1995 [in Ukrainian].
- Ihnatieva, S. Ye. (2025). Verbalizatsiia kontseptu «ZEMLIa» v publitsystychnomu dyskursi Olesia Honchara [Verbalization of the concept of «EARTH» in the journalistic discourse of Oles Honchar]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Serii: Filolohiia – Sloboda Scientific Journal. Philology*, (11), 42–47. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2025.11.7> [in Ukrainian].
- Ihnatieva, S. (2022). Dyskursemy ahresyvnosti v ukrainskomu shchodennykovomu dyskursi [Discourses of aggressiveness in Ukrainian diary discourse]. *Linhvistyka – Linguistics*, 2(46), 39–49. DOI: <https://doi.org/10.12958/2227-2631-2022-2-46-39-49> [in Ukrainian].
- Kosmeda, T. A. (2012). Ego i Alter Ego Tarasa Shevchenka v komunikatyvnomu prostori shchodennykovoho dyskursu: monohrafiia [Ego and Alter Ego of Taras Shevchenko in the communicative space of diary discourse: Monograph]. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
- Lipych, V. M., & Pavlyk, N. V. (2024). Prahmalinhvistychni parametry publitsystychnoho dyskursu [Pragmalinguistic parameters of journalistic discourse]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Serii: Filolohiia – Sloboda Scientific Journal. Philology*, (5), 34–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2024.5.6> [in Ukrainian].
- Lishtaba, T., & Oharienko, T. (2022). Leksyko-stylistychni osoblyvosti shchodennykovoho dyskursu Volodymyra Vynnychenka [Lexical and stylistic features of Volodymyr Vynnychenko's diary discourse]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky – Research bulletin. Series: Philological sciences*, (202), 159–165. Retrieved from

<https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/28>

[in Ukrainian].

- Moseichuk, O. M. (2012). Publitsystychnyi dyskurs yak kontekst realizatsii komunikatyvnoho vplyvu na masovoho adresata [Journalistic discourse as a context for implementing communicative influence on a mass audience]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Filolohichni nauky – Bulletin of Zhytomyr State University. Philological Sciences*, (65), 174–177 [in Ukrainian].
- Movchan, P. (2022). Vertykal slova: statyi, peredmovy, interviu [Vertical words: articles, forewords, interviews] / red. upor. M. Vaskiv. Kyiv: Yaroslaviv Val [in Ukrainian].
- Radaieva, K. (2011). Pysmennytskyi shchodennyk u zhanrovostylovomu aspekti [Writer's diary in the genre and style aspect]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. Vynnychenka. Serii: Filolohichni nauky – Scientific notes of Kirovohrad State Pedagogical University named after V. Vinnichenko. Series: Philological sciences*, 96(1), Part 1, 224–227 [in Ukrainian].
- Razumna, K. A. (2018). Anhliiskomovnyi publitsystychnyi dyskurs u dzerkali suchasnykh linhvistychnykh rozvidok [English-language journalistic discourse in the mirror of modern linguistic research]. *Naukovyi visnyk DDPU imeni I. Franka. Serii «Filolohichni nauky». Movoznavstvo – Scientific Bulletin of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. Series «Philological sciences». Linguistics*, (10), 121–125 [in Ukrainian].
- Shabat-Savka, S. T. (2024). Shchodennykovyi dyskurs Oleksandra Dovzhenka: intentsiinyi obshyr i syntaksuvannia [Oleksandr Dovzhenko's Daily Discourse: Intentional Scope and Syntaxation]. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, (37), 67–73. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.37.11> [in Ukrainian].
- Stepanenko, M., & Deina, L. (2018). Subiektyvna ta obiektyvna otsinka v ukrainskomu shchodennykovomu dyskursi: monohrafiia [Subjective and objective assessment in Ukrainian diary discourse: Monograph]. Poltava: Dyvosvit [in Ukrainian].
- Yermolenko, S. Ya. (2012). Prorochy virsh-symfoniia Mykoly Vinhranovskoho [Prophetic poem-symphony by Mykola Vingranovskyi]. *Ridnyi krai – Native Land*, 1(26), 49–52 [in Ukrainian].
- Zabuzhko, O. (2012). Z mapy knyh i liudei vybrani ese [Selected essays from the map of books and people]. Kamianets-Podilskyi: MeridianCzernowitz [in Ukrainian].
- Zhulynskyi, M. H. (2012). Velych natsionalnoho obov'iazku [The Greatness of National Duty]. *Ridnyi krai – Native Land*, 1(26), 39–48 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 16.03.2026 р.

Прийнято до друку 05.04.2026 р.

Рецензент – доктор філол. наук, проф. Кизилова В. В.

Дата публікації статті: 10.05.2026 р.